

Franckesche Stiftungen zu Halle

**Joh. Henrici Hottingeri Henr. ex Henr. Nep. S. Theologiae &
Antiquitat. Jud. Acad. Marburg. Prof. Ord. Typus Doctrinae
Christianæ In Usus Institutionis ...**

Hottinger, Johann Heinrich

Francofurti ad Moenum, Anno MDCCXIV.

VD18 12542598

Caput XVIII. De Oeconomia Consilii Gratiae Sub N. Testamento In Genere.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-216057

Nec earum naturæ abrogationis ratio ineſt, potius cauſa, quòd perpetuò valeant. Neque enim gratia ſalutaris, quæ nunc illuxit, licentiam præbet impiè, injuſtè, intemperanter vivendi, Tit. II, 11. 12. poteſtatem adimit malos poenis coërcendi, exterminandi. Ad libertatem quidem vocati ſunt Chriſtiani, ſed ut ſervi ſint juſtitia.

CAPUT XVIII.

De

OECONOMIA
CONSILII GRATIÆ
SUB N. TESTAMEN-
TO IN GENERE.

Σύνοψις.

Vetus Testamen-
tum erat tem-
pus ſpei, deſiderii.

§. I.

Sed Novum ſalutis &
implementi. §. II.

Cujus natura indica-
tur. §. III.

Et quare Testamen-

tum. §. IV.

Et quidem novum au-
diat, rationes pro-
feruntur. §. V.

Jam olim prædictum
erat. §. VI.

Quando verò adven-
tabat, gradus ſuos
tenebat, donec tan-
dem

dem vetus planè ab-
rogabatur. §. VII.

Medium, quò nova
hec Oeconomia sen-
sim introducebatur,
erat Evangelium.
§. VIII.

Cujus I. nomina, He-
braicum & Græcū,
allegantur. §. IX.

II. Contenta quoque
numerotria. §. X.

Quorum primum re-
fert, quæ Chri-
stus fecit. §. XI.

Alterum tradit bona,
tum quæ Christus
pro se meritus est.
§. XII.

Tum quæ profidelibus
acquisivit. §. XIII.

Hæc sub varia quæ
considerari possunt
speciatim ut primi-
tivum & derivati-
va. §. XIV.

Primitivum est exhi-
bitio consummatæ
salutis nostræ causæ
XV.

Derivativa sunt (I.)

Remissio peccato-
rum. §. XVI.

(II.) Justificatio. XVII.

(III.) Spiritus S. §.
XVIII.

(IV.) Sapientia ac co-
gnitio Myſteriorum
salutis. §. XIX.

(V.) Sanctitas & re-
rum cœlestium a-
mor. §. XX.

(VI.) Leta conscien-
tia. §. XXI.

(VII.) Libertas. XXII.

(VIII.) Vocatio Gen-
tium. §. XXIII.

Ex bonis memoratis
quædam ita ad No-
vum Testamentum
pertinent, ut nul-
lâ vel levissimâ ra-
tione ad prisca tem-
pora referri que-
ant. Alia ita Novi
Testamenti sunt, ut
simul pertineant ad
Vetus: At diversâ
ratione, variante
mensurâ, extensio-
ne,

ne, consummatione.

§. XXIV. XXV,

Quæ bona à fidelibus
N. Testamenti ma-
gni æstimanda &
referenda ad stu-
dium sanctitatis. §.
XXVI.

Tertium continet offi-
cia ad fruitionem
bonorum perducen-
tia. §. XXVII.

III. Præcones divini-
tus excitabantur
& instruebantur ad
Evangelium prædi-
candum. §. XXVIII.
Primus Johannes Ba-
ptista. §. XXIX.

Præprimis clarus præ-
conio resipiscentiæ
& testimonio de Je-
su Christo. §. XXX.
Nec non Baptismo. §.
XXXI.

Alter Jesus Christus.
§. XXXII.

Hunc secuti sunt XII.
Discipuli. §. XXXIII.
XXXIV.

Quibus quædam com-
munia cum aliis E-
vangelii Ministris:
Alia peculiaria. §.
XX XV.

Uti (1.) Electio ad A-
postolatam imme-
diatè per Christum
facta. §. XXXVI.

(2.) Dein omnes debe-
bant esse testes ocu-
lati & auriti Jesu
Christi. §. XXXVII.

(3.) Insuper quosvis
alios donis extra-
ordinariis Spiritus
S. superabant. §.
XXXVIII.

(4.) Unde Apostoli in
doctrina infallibi-
les reddebantur. §.
XXXIX,

(5.) Potestateque pol-
lebant miracula pa-
trandi. §. XL.

(6.) Præterea pecu-
liaris vis atque
efficacia præconio
ipsorum inerat. §.
XLI.

(7.)

(7.) Tandem singulari Apostolis simillimi e-
 Authoritate fontes, rant LXX. Discipuli
 rebelles puniendi, §. XLV.

instructi erant. §. Hos sequuntur Pro-
 XLII. phetae. §. XLVI.

(8.) Ultimò in totum
 orbem ad Evange- Tum Evangelistae. §.
 lium prædicandum XLVII.

mittebantur. XLIII. Tandem Doctores, Pa-
 Memoratae Apostolo- stores, Episcopi,
 rum prerogativæ Diaconi, Presbyte-
 probantur. §. XLIV. ri. §. XLVIII.

§. I.

Gratiam in semine mulieris peccatori olim
 promissam fuisse, ea, quæ hætenus di-
 ximus, copiosè adstruunt. Unde fluit, tempus
 illud tempus spei Eph. I, 12. Act. XXVI, 6. 7.
 Desiderii Matth. XIII, 17. Expectationis Luc.
 XXIII, 51. exstitisse.

II. Illud verò tempus, quo promissa illa
 præstita sunt, hinc rectè audit *ἡμέρα σωτηρίας*,
 dies salutis 2. Cor. VII, 2. Dies ille, quem Je-
 hova fecit, in quo exultandum & gaudendum
 Ps. CXVIII, 24. Luc. II, 10. 11. adeoque tem-
 pus peracceptum 2. Cor. VII, 2. Dicitur quo-
 que annus beneplaciti Jehovæ Es. LXI, 2. quo
 à Filio dilecto *בְּרַחֲמֵי* beneplacitum Patris adim-
 plebatur, Ps. XL, 8. 9. Insuper *ὑποδουλία* tem-
 pus

pus ante constitutum ab aeterno, in promissionibus, quæ toties *in diebus illis* memorant. Præterea πλήρωμα τῶν καιρῶν, *plenitudo temporum opportunorum*, Eph. I, 10. cf. Gal. IV, 4. ceu quo vaticinia, promissiones, figuræ, impletum suum opportunè adeptæ sunt, Matth. I, 22. 23. Joh. XIX, 36. Denique *Regnum Cælorum*, Matth. III, 2. sive, quod idem est, *Dei*, Marc. I, 14. Tandem *dies ultimi* Es. II, 2. Hebr. I, 1. Communiter nunc *Novum Testamentum* appellatur Matth. XXVI, 28. Luc. XXII, 20. Hebr. XII, 24.

III. *Que N. Testamenti natura sit, jam supra Cap. XII. §. X. tradidimus.*

IV. *Vocatur autem Testamentum, quippe est certa & ultima voluntas, sanguine Testatoris confirmata, dandi heredibus destinatam hereditatem* Matth. XXVI, 28. Hebr. IX, 15. 16.

V. *Novum verò dicitur*, (1.) quia successit Veteri Hebr. VIII, 13. (2.) Dein quia plurima innovata, quippe hujus Testamenti Mediator ipse Christus est, Hebr. VIII, 6. Sanctum illud sanguine agni immaculati Matth. XXVI, 28. Rationem ad cœlestem hereditatem perveniendi clarè docet 2. Tim. I, 9. 10. poscit cultum nonnisi spiritualement Joh. IV, 23. 24. rationalem Rom. XII, 1. promittit bona magna, pretiosa, confusur. mata, meliora illis sub V. Testamento 2. Petr. I, 4. Hebr. VIII, 6.

Dd

Hebr.

418 Cap. XVIII. De Oeconomia Consilii Gratiae
Hebr. VII, 19. Hæredes vocat electos non ex
Judæis tantum sed etiam ex Gentibus Matth.
XXVIII, 19. atque durabit ad finem mundi c.
c. v. 20. quæ cuncta aliter se habebant durante
Veteri Testamento.

VI. *Tanta quum excellentia & præstantia
Novi hujus Testamenti sit, placuit jam olim
Deo ejus manifestationem prædicere, ut
qui onere Ceremoniarum pressi statum felicior
rem desiderarent. Nemo clarius Jeremiâ de
eo vaticinatus est Jer. XXXI, 31-35. memoran-
te tum præcellentiam præ Testamento vetere,
tum præclara bona in hæredes conferenda, tum
tempus, quo illud disponendum. Quem quo-
que locum Paulus ad hunc ipsum usum allega-
vit, Hebr. VIII, 10-13.*

VII. *Quamvis aliqua ratione dici queat,
Testamentum hoc initium suum sumpsisse
quando Filius Dei in carne manifestatus atque
πλήρωμα τῆς χάριτος tum adventavit Gal. IV, 4. Luc.
II, 10. attamen Vetus nondum antiquatum
erat, utpote ipse N. Testamenti Mediator legi
rituali se subjecit aliosque ad subjectionem ad-
hortatus est. Et Johannes, ipse quoque Chri-
stus approximationem ejus ceu futuram prædi-
cavit Matth. III, 2. IV, 17. Saltem utroque in
his terris existente plenè ratificatum nondum
erat Matth. XI, 11. quod demum post mortem
Salvatoris contigit Hebr. IX, 16. 17. Matth.
XXVI, 29. Etiam post hanc non simul & se-
mel*

mel abrogabatur, sed magna cum prudentia infirmitati hæredum V. Testamenti consulente tempus aliquod, quo rationes Veteris antiquandi, Novi surrogandi inculcabantur, concedebatur, donec tandem Templô & Politia Judaicâ sublatâ clarissimè constabat, nonnisi regnum cælorum exstare debere, quo pertinere videntur Luc. IX, 27. Res se quodammodo habuit ut cum Sole, qui noctis tenebras successivè dispellit, donec solus fulget.

VIII. *Aperiebatur Nova hæc consilii gratia Oeconomia præconio Evangelii*; quod quidem jam à Nativitate Jesu usque ad ejus mortem incipiebat prædicari: Attamen demum morte à Salvatore superatâ acceptâque omnî potestate in cælo & in terra excellenti illô modô nuntiabatur, quo omnis creatura ad fidem illi habendum vocata erat Marc. XVI, 15. Ut verò de Evangelio quædam accuratiùs dicamus, notanda sunt I. Nomina. II. Contenta. III. Præcones.

IX. I. *Nomina*. Hebræi bonum nuntium vocant בשורה, unde de nuntio Messia manifestari verbum בשר adhiberi solet Es. LII, 7. Ps. LXVIII, 12. Græci εὐαγγελιον & εὐαγγελίζεσθαι appellant, vocibus ad bonum nuntium sive rei præsentis sive futuræ 1. Petr. IV, 6. significantum magis accommodatis quàm quâ Hebræi utuntur. *Hic speciatim notat lætam annuntiationem Ministerio Evangelistarum de Jesu Christo*

Consilii Gratia
ut electos non ex
entibus Marth
finem mundic
bebant durate
ia & præstamia
lacuit jam olim
prædicere, ut
statum felicio
rius Jeremiâ de
35. memoran
tamento vetere
conferenda, tum
a. Quem quo
m usum allega
one dici quæ
rum sumptu
manifestatus atque
Gal. IV, 4. Luc
n antiquum
i Mediator legi
bjectionem ad
quoque Chris
futuram prædi
em utroque ut
atum nondum
n post mortem
6. 17. Marth
n simul & se
mi

420 Cap. XVIII. De Oeconomia Consilii Gratiae
*Christo Mediatore per passionem consummato
factam, ut omnes, qui in illum credunt & res-
piscunt, beneficia sanguine ejus parta, vitam
aeternam maximè habeant.*

X. II. *Contenta. Hec ad tria reduci possunt.*
N. *Refert Evangelium ea, quae Christus fecit. 1.*
*Dein maxima illa bona, quae pro se & peculio
suo promeritus est. 2. Tandem officia prae-
standa ab illis, qui horum bonorum participes fieri
cupiunt. Quorum nunc deductionem brevior-
em dabimus, quoniam haec ipsa in sequentibus
capitibus prolixè deducenda erunt.*

XI. N. *Primò indicanda ea, quae Christus
fecit.* Juxta Historiam Evangelicam Filius Dei
opportuno tempore in carne, quam ex virgine
Maria virtute Spiritus S. accepit, manifestatus
est & in ea spatio annorum circiter XXXIII. cum
dimidio habitavit. Quò toto tempore Patri suo
coelesti obediens exstitit, voluntatē de salute no-
stra revelavit, miracula patravit, paupertatem,
ludibria, convitia forti & patienti animo pertu-
lit, totā vitā exemplum à nobis imitandum prae-
buit, tandem gravissimos dolores in animo &
corpore, ipsam denique maledictam crucis mor-
tem subiit.

XII. 2. *Eadem Historia narrat bona, quae
Christus praecedente obedientia & passione pro
se meritus est, veluti quòd Pater ipsum ea pro-
pter exaltaverit eumq; omnium excellentissimo
nomine insigniverit, excitando eum non solum è
morte*

morte atque suscipiendo in cœlum, sed collocando ad dextram suam declarandoque eum Regem super Judæos & Gentes, atque imperiando omnem, quæ ad ejusmodi regimen requiritur, potestatem in cœlo & terra.

XIII. *Narrat quoque bona, quæ Salvator pro peculio suo promeritus est. Bona hæc sunt præcipua & plurima maxima & pretiosa promissa, vim ad divinam naturam in nobis producendam continentia* 2. Petr. I, 4. *melioribus, quæ donabantur sub Veteri Testamento* Hebr. VIII, 6. Hæc quidem bona erant, sed non *ἀμείνιστα*, imperfectione laborabant, hinc quoque his cedebant, c. c. v. 7. 8. Jer. XXXI, 3 1--35. Sapienter autem ordinavit Deus, ut tum bona maxima Ecclesiæ donarentur, quando Sponsor sponsioni satisfecit, quò clarè ita constaret, illi cuncta accepta ferenda esse.

XIV. *Bona hæc variè considerari possunt: ut primitiva & derivativa. Alia spectant justificationem, sanctificationem alia, alia denique consolationem. Quædam respiciunt intellectum, quædam voluntatem, quædam affectus. Item statum Ecclesiæ externum nonnulla, nonnulla internum. Exempli ex subsequenti recensione facilè peti possunt. Notamus præcipuè primam distinctionem.*

XV. *Primitivum N. Test. bonum, ex quo reliqua profluunt, est exhibitio consummatæ salutis nostræ causæ.* Hæc nondum extante tot

422 Cap. XVIII. De Oeconomia Consilii Gratia defectus sub V. T. obtinebant: Hæc nunc sublata omnes illi disparuerunt. Ratio evidens, nam per causam salutis adductam Deo plenè satisfactum, Deus in Christo nobis reconciliatus est & suppeditat cuncta ad felicem vitam; salutis verò causam olim nondum actu exhibitam clarissimè constat, quia Princeps salutis nondum extitit & iustitia demum ut adducenda prædicitur Dan. IX, 24. Jer. XXIII, 5. 6.

XVI. *Derivativa plura sunt*, ex quibus sequentia, uti ex fonte illo profluunt, nominamus. I. *Remissio peccatorum*. Quoniam enim mors Christi lytrum pro peccatis nostris est, patet, illa sub V. Testamento nondum expiata fuisse sive remansisse, ut suo tempore sanguine Messia expungerentur. Dein in Vaticiniis tanquam bonum futurum notatur Dan. IX, 24. Jer. XXXI, 34. *Condonabo pravitatem eorum & peccati eorum non amplius recordabor*. E. eorum stante priore Testamento recordatus est Deus, veluti in sacrificiis piacularibus, quæ Chirographi instar erant reatûs nondum sublatis. Hoc verò Chirographum à Christo expungebatur. Coloss. II, 14.

XVII. II. *Iustificatio*. Dependet hæc à iustitia Christi Rom. III, 24. 25. Hæc demum adducta in N. Testamento; E. iustificatio in plena significatione bonum N. Testamento proprium. Unde Es. LIII, 11. *in cognitione sui iustus servus meus multos iustificabit*.

XVIII.

XVIII. III. *Spiritus sanctus*. Hic quippe fructus ascensûs Jesu Christi Joh. XVI, 7. Ps. LXVIII, 19. Act. II, 33. Joël. II, 28. Unde mox post ascensionem ejus super Apostolos aliosque discipulos illustrissimô juxta ac efficacissimô modô effundebatur Act. II, atque in iis aliisque extraordinaria ac ordinaria dona operabatur.

XIX. IV. *Sapientia ac cognitio Mysteriorum salutis*. Immediatè hoc bonum ex antecedente fluit, nam Spiritûs S. est Spiritus sapientiæ & cognitionis Jes. XI, 2. ubi verò is majori mensurâ datur, etiam majorem sapientiam & notitiam producit. Hujus boni N. Testamento proprii meminit Jesaias c. XI. v. 9. Jer. XXXI, 33, 34. Atque inde porrò constat, quoniam Christus & Apostoli omnem voluntatem Dei Patris enarrârunt, Mysteria Trinitatis, incarnationis &c. clarè tradiderunt, vaticinia & figuras ante implementum obscuras illustrarunt eo, quòd impletas ostenderint Joh. I, 18. XV, 15. 1. Joh. V, 7. Joh. I, 14. Act. VIII, 30-36. tota Pauli ad Hebræos Epistola.

XX. V. *Sanctitas & rerum cœlestium amor*. Et hoc ex antecedentibus, bono speciatim tertio, fluit. Nam Spiritûs sancti opus sanctificatio hominis est, Gal. V, 22. quæ sub N. Testamento promittebatur Es. LXI, 10. XXXIII, 6. Notitia clarior, quæ cœlitus descendit, accendit quoque amorem, amor verò stimulat ad

424 Cap. XVIII, De Oeconomia Consilii Gratiae
id, quod amamus, omnibus viribus agendum.
Exemplum sumere licet ex primis Christianis.

XXI. VI. *Leta conscientia.* Sub hac aetate
annuntiatur Evangelium, quod miserum peccato-
torem reficit, de gratia Dei certum reddit, Luc.
II, 10. Zach. IX, 9. Rom. V, 1. Spiritus S. est
Spiritus adoptionis, qui clamat *Abba*, qui spiritui
nostro testimonium præbet, quod simus filii
Dei Rom. VIII, 15. 16. Gal. IV, 6. Unde non
semel Vates solatii & lætitiæ sub N. Testamento
secutura meminerunt Es. XL, 1. 2. LX, 1. 2. LV,
12. Præstita verò Christus & Apostoli, Joh.
XV, 11. XVI, 24.

XXII. VII. *Libertas.* Libertas, quæ N. Te-
stamento propria, continet immunitatem (a) à
lege ceremoniali, quæ jugi portatu difficilis in-
star erat Act. XV, 10. *jugum servitutis*, Gal.
V, 1. quo constricti elementis mundi magna
cum molestia & pretio servire debebant Gal.
IV, 3. cf. Coloss. II, 14. 16. (b) A statutis hu-
manis in rebus, quæ Religionem concernunt,
Coloss. II, 20. f. quippe Christianis unus Do-
ctor, Judex, Rex Jesus Christus est Es. XXXIII,
22. Matth. XXIII, 8. 10. ipsi sunt *διδασκὰς*
Doctores, Sacerdotes & Reges Jer. XXXI, 34.
Apoc. I, 6. (c) A rigore legis, five, ut clarius
dicam, in diebus N. Testamenti passim personat
grata Evangelii vox, ostenditur implementum
legis in morte Jesu Christi, clarè, frequenter,
fortiter gratiosa Numinis bona in credentem
con-

conferenda traduntur, inculcantur, exemplis illustrantur, quum lex obscurius, rarius, nec eâ efficacîâ de jucundis his beneficiis agat, potius passim sub pœna maledictionis ad totam legem servandum obstringat Hebr. XII, 18--22. Hinc nunc major *παρρησία* compellandi Deum tanquam Patrem suum, rogandi gratiam propter mortem Jesu Christi Hebr. IV, 14--f. Gal. IV, 6. Fluunt autem hæc cuncta ex natura N. Testamenti. Corpore præsentē umbræ disparent: Regnō cœlorum introductō humana in rebus Religionis potestas sublata est. Maledictione legis actu ablatâ gratia & veritas per Jesum Christum prædicatur.

XXIII. VIII. *Vocatio Gentium.* Gentes enim priscis temporibus alloquio Dei per Mo- sen & Prophetas haud dignas habitas fuisse id quàm evidentissimum est. Easdem verò per Evangelium ad communionem Ecclesiæ vocatas, non minus evidens. Contingebat autem ea juxta Prophetias Gen. XLIX, 10. Es. XLII, 1--7. quippe Gentes Messîæ tanquam peculium dandæ erant Ps. II, 8. quas sanguine suo sibi acquisivit, cum Judæis in unum corpus conjunxit, rupit verò *μισότοιχον τῷ φραγμῷ parietem intergerinum* (allusione ad sepem Templi factâ) sustulitque inimicitiam, quam præcepta carnalia causabantur, Eph. II, 12-20.

XXIV. *At ais: Bona hæc N. Testamento propria non sunt:* Jam olim obtinebant. Vel

D d 5

quis

426 Cap. XVIII. De Oeconomia Consilii Gratiae
quis affirmare audebit, fidelibus V. Testamenti
peccata retenta fuisse? Annon justificati? An-
non Spiritu sancto ducti? Et sic quoad reliqua.
*R. Bonorum recensitorum dispar ratio est,
Quaedam ita ad N. Testamentum spectant, ut
vel nullà vel levissimà ratione ad prisca tem-
pora referri queant. Alia ita N. Testamenti
sunt, ut simul pertineant ad Vetus. At diver-
sà ratione, variante mensurà, extensione, con-
summatione, Hebr. XI, 39. 40. Hinc fit, ut ali-
quando beneficia negentur de ætate ante Chri-
stum, quoniam tum alia ratione, minori mensurà
& paucis data erant. Quo in casu probè tenen-
dus ille in Scriptura exponenda passim obuius
Canon: *Negativa subinde non absolutè sed
secundùm quid sive comparativè negant. Quod
inde claret, quoniam bona sunt fœderis gratiæ,
ad salutem simpliciter necessaria, atque etiam
alibi de fidelibus ante Messiae adventum prædi-
cantur. Ut adeò impossibile sit ita ad nostra
tempora restringere, ut prisca penitus exclu-
dantur.**

XXV. *Prioris generis sunt exhibitio con-
summatae salutis nostræ causæ, vocatio gen-
tium. Hac, si accuratè loqui volumus, solius
N. Testamenti beneficia sunt. Posterioris ve-
rò reliqua, uti peccatorum remissio, justifica-
tio, Spiritus S., Sapientia ac cognitio Myste-
riorum salutis, sanctitas & rerum cœlestium
amor, laeta conscientia, libertas. Quippe
ex spe-*

Sub N.
specialiori de
Christi adve
bona collata
reim
CXIX, 4. d
m. IV. Spiri
Sapientia ac
singula V. T
empla sancto
necientia plur
vi Diabolu
cedentem nu
cum Deo, an
XVI. Ex dic
geniti felicitas
sumo ex uxore
betur. Ingrati
nificantes, c
ut, pii desider
demum de
opudenter sta
nulla nobis et
necitas cupio
mandum qu
gratiam, sed
cum minorib
cederunt ab
quibus maxi
32. XII, 2
XXVII. 1. G

ex specialiori deductione facile patebit, fidelibus Christi adventum expectantibus cuncta hæc bona collata fuisse. Quod enim attinet peccatorum remissionem, de ea Ps. XXXII, 1. 2. Ps. CXXX, 4. de justificatione Gen. XV, 6. Rom. IV. Spiritu S. Ps. LI, 12--15. CXLIII, 10. Sapientiâ ac cognitione Mysteriorum salutis, singula V. Testamenti Scripta, sanctitate, exempla sanctorum qui olim vixerunt, latâ conscientia plures Psalmi Davidici, libertate cujus vi Diabolus, peccatum, maledictio legis in credentem nullam potestatem habebat, fœdus cum Deo, argumenta præbent.

XXVI. Ex dictis abundè constat, quæ N. Testamento felicitas, scil. in quo minimus major maximo ex uxoribus prognato Matth. XI, 11. habetur. Ingrati utique essemus, tantam salutem parvi facientes, quam tantopere Vates æstimarunt, pii desiderarunt, Matth. XIII, 16. 17. At tum demum de summo bonorum horum pretio prudenter statuimus ritè cognoscentes, donata illa nobis esse, ut impietatem omnesque mundanas cupiditates abnegemus, Tit. II, 12. Exultandum quidem ob ingentem cœlestis Patris gratiam, sed cum tremore Ps. II, 11. Quod si enim minoribus bonis affecti gravissimas pœnas dederunt abutentes illis, quantam dabunt illi, quibus maxima data sunt? v. Hebr. II, 1--5. X, 28--32. XII, 28. 29.

XXVII. 3. *Quare nunc tertio loco dicen-*
dum

428 Cap. XVIII. De Oeconomia Consilii Gratiae
*dum de officiis eorum, in quos memorata dona
conferenda.* Neque enim omnes & singuli,
qui ad felicia hæc tempora reservati sunt, iis fru-
entur. Illi soli, qui resipiscunt & credunt.
Offeruntur quidem omnibus remissio peccato-
rum, sapientia &c. ad quos Evangelium per-
venit. At non alii possident quàm pœnitentes
& fideles. Hæc duo unà stare nequeunt, gau-
dere remissione peccatorum, & in peccatis vive-
re, habere Spiritum S. & secundum carnem vi-
vere &c. Nec aliud quid volunt verba: *Appro-
pinquat regnum Dei: Resipiscite & credite
Evangelio*, Marc. I, 15. q. d. Si vultis ingredi re-
gnum Dei atque participare de bonis ejus, resi-
piscendum & credendum est.

XXVIII. III. *Quando verò contenta Evan-
gelii tantæ dignitatis & præstantiæ, atque hic
eorum scopus, ut subditis hujus regni inno-
tescant, mittendi erant Evangelistæ*, Rom. X,
12. f. Mittendi autem à Deo, qui solus jus ha-
bet: Cujus solius hæc gratia. Dein virtute ex
alto induendi, ut munere ritè defungerentur.
Nemo enim ex se idoneus ad tantum munus,
2. Cor. II, 16. Evangelium Judæis scandalum,
Græcis verò stultitia erat 1. Cor. I, 23. Atque
illi ipsi, quos huic functioni destinaverat Nu-
men, plurimum illiterati, plebeji, quique variis
præjudiciis laborabant. Potentiâ itaque divinâ
ad cordati Evangelistæ personam sumendum
pa-

Sub N.

mandi erant.

ant, David Pl

XXIX. Ex

PLXVIII,

ista primo no

propositione

que Messiam

est agnus L

Evangelist

LXX. Minij

ecutio & bap

us partes hanc

ntia, de Jesu

um resipiscen

indoctrina &

um, Abrahami

teret corda fil

colanda, grav

res de ira Dei i

a rationum E

adimpleret.

iprem vim in

in deserto de

tebatur Matth

resipiscencia pra

um sufficit. Ita

um tradidit tes

um illum esse M

dei 34 ab ateri

parandi erant. De his jam olim Prophetæ dixerant, David Ps. LXVIII, 12. Jesaias c. LII, 7.

XXIX. *Ex evangelizantium exercitu magno* Ps. LXVIII, 12. *præcursor Johannes Baptista primo notandus venit.* Prædicabat is approximationem regni cælorum Matth. III, 2. atque Messiam digito monstrabat, dicebatque *Hic est agnus Dei ferens peccata mundi* Joh. I, 29. Evangelistæ adeoque nomen meretur.

XXX. *Ministerium ejus comprehenditur præconio & baptismo.* Præconium rursus duas partes habet, quarum prima de resipiscencia, de Jesu Christo altera agit. Præconium resipiscentiæ postulabat corruptus Ecclesiæ in doctrina & vita status, alius longè à Majorum, Abrahami, Isaaci, Jacobi; quare ut converteret corda filiorum ad Patres, resipiscencia inculcanda, graviterque monendi erant peccatores de ira Dei imminente Matth. III, 2-11. quòd ita vaticinium Esaïæ c. XL, 3-6. Malach. III, 23. 24. adimpleret. Atq; ut præconium hoc tantò majorem vim in audientium animis relinqueret, in deserto degebat, amictu & victu aspero utebatur Matth. III, 1. 4. XI, 18. Quamvis resipiscencia præmittenda sit, sola tamen nondum sufficit. Itaque Johannes cum ea conjunctim tradidit testimonium de Jesu Christo, docens illum esse Messiam, Joh. I, 20-27. Filium Dei 34. ab æterno v. 27. Dominum ex cælo c.

III,

430 Cap. XVIII. De Oeconomia Consilii Gratias
III, 31. Divino honore excipiendum Matth.
III, 11. In tempore carnem factum Joh. I, v. 27.
Salvatorem v. 29. Distributorem salutarium
beneficiorum Matth. III, 11. Docebat autem
hæc eum in finem, ut crederent in Christum,
Joh. III, 36.

XXXI. *Præconio respondebat Sacramen-*
tum, Baptismus, docens illos, qui Evangelio
fidem habent, prius totos impuros fuisse, nunc
verò purgari, cui munditiei impofterum stu-
dendum ipsis fit. Quæ baptismi *ἐκλῶσις* nota
Judæis exstitit, quoniam baptismo in finem Ec-
clesiæ recipiebantur impuri gentiles, ut purgati
quasi cum mundo populo, ut sibi videbantur,
conjungerentur. Alia quæ huc referri possunt,
proferemus ex professo tractantes Sacramenta
hujus Oeconomiae.

XXXII. *Præcursorem mox excepit ipse*
Dominus, *מבשר* *Evangelista* juxta ac Evan-
gelium Es. LII, 7. LXI, 1. Luc. II, 10. 11. Jesus
Christus. Quum verò alibi de munere ejus
prophetico dicendum nobis sit, alia addere su-
perfedemus.

XXXIII. *Dominum secuti sunt XII. Apo-*
stoli, qui etiam discipuli, servi audiunt, utpote
qui doctrinam Christi, quam edocti sunt, in lo-
cis, ad quæ mittebantur, fidè annuntiabant, atq;
ita in domo Dei, quæ Ecclesia, serviebant.

XXXIV. *Hi more, qui inter Judæos non*
inuitatus videtur, in discipulos cooptati
mox

mox patrias aedes relinquebant. Praeceptorem ubique locorum sectabantur, ut in doctrina ab ore ejus jugiter pendere, miraculorum patratiōni interesse possent. Atque hoc non sine causa. Tum in proprium usum, utpote indocti, fermento Pharisaorum infecti tali institutione indigebant, tum illorum, quos informaturi, ut πληροφοροὶ εἶντες dicere valerent. Quod *audivimus* &c. I. Joh. I, 1.

XXXV. *Habent hi quaedam communia cum aliis Evangelii Ministris, de quibus verò suo loco. Habent dein quaedam singularia, quae praerogativae Apostolicae sunt.*

XXXVI. Sunt autem (I.) *Electio ad Apostolatū immediatè per Christum facta.* Omnes XII. ut ex Historia Evangelica constat, immediatè à Christo in Apostolos cooptabantur Joh. XX, 21. Paulus reliquis additus ex cælo Christi voce ad Apostolatū eligebatur, Act. IX, 5. 6. 15.

XXXVII. II. *Dein omnes posebantur testes αὐτοπλῆ καὶ αὐτήκοοι Jesu Christi, speciatim excitati è morte.* Fluit ex antecedenti. Cum omni πληροφορίᾳ testari quidem debebant de doctrina, miraculis, vita Messiae, maximè tamen resurrectione, quæ fidei Christianæ fundamentum est. Hinc dicuntur μάρτυρες ἀναστάσεως resurrectionis testes, Act. I, 22. Ex hac causa Christus se illis conspicuum praebebat post resurrectionem, Act. X, 40-44. Etiam Paulus Apo-

432 Cap. XVIII De Oeconomia Consilii Gratia
Apostolatum probaturus ad Christum visum
provocat, 1. Cor. IX, 1.

XXXVIII. III. *Apostoli quosvis alios extraordinariis Spiritus S. donis superabant.* Tantâ copiâ Spiritum S. accipiebant, ut eo baptizati dicantur, Act. I, 5. cf. Act. II. Myſteria fidei, quæ hæcenus non ſatis callebant, derepentè intelligebant, eloquebantur variis linguis hæcenus non edoctis. Nec habebant tantum ipſi Spiritum S. ſed & aliis impoſitione manuum impertiebantur, Act. VIII, 17. 18. Talia exempla nec ſub V. Teſtamento nec poſtea in primitiva Eccleſia proſtabant.

XXXIX. IV. *Unde Apoſtoli in doctrina inſallibiles reddebantur.* Quamdiu Chriſtus nondum glorificatus erat, notabili ignorantia, ſi non omnes, ſaltem plurimi Apoſtoli laborabant. Quia verò Evangelium quaquaverſum ab illis prædicandum erat, Chriſtus iis tum ante mortem Joh. XIV, 26. XVI, 13. Matth. X, 19. 20. tum poſt eam Luc. XXIV, 49. Act. I, 5. 8. Spiritum S. ducentem in omnem veritatem promiſit præſtititque. Verum quidem, quòd Apoſtoli jam Spiritus S. die Pentecoſtes participes facti quædam ignorârunt, uti gentium vocationem, Act. X, 34. 35. At nihil ignorarunt, quod præſenti in functionibus ſuis ſcitu neceſſarium. Larga illa donorum Spiritus S. meſura non excludebat augmentum ſubſequenti tempore.

XL. V. *Atque poteſtatem habebant varia,*
pluri-

plurima, magna miracula patrandi, doctrinamque confirmandi. Legantur Acta Apostolica, quæ de hoc abundè testantur, docentque promissionem Christi verè adimpletam fuisse Marc. XVI, 17. 18. unde Paulus signis Apostolatûs accenset *σημεία καὶ τέρατα καὶ δυνάμεις* 2. Cor. XII, 12.

XLI. VI. *Peculiaris vis atque efficacia præconio ipsorum inerat.* Apostoli, licet nulla eruditione, auctoritate humana instructi fuerint, brevi tamen tempore hostes Evangelii ad obedientiam Jesu Christo promittendum commovebant. Exemplum clarissimum cernere licet in Pentecostali à Petro habita concione Act. II. sive ad numerum, sive ad tempus, sive ad modum conversionis Judæorum attendamus.

XLII. VII. *Singulari quoque Auctoritate sources, rebelles puniendi pollebant.* Virga gravissima Apostolis data erat, 1. Cor. IV, 21. quâ quosdam morti Act. V, 5. alios cæcitati XIII, 11. alios denique Satanæ 1. Cor. V, 5. trahebant.

XLIII. VIII. *Tandem in totum orbem mittebantur, ut omnes ad cognitionem veritatis perducerent* Quoniam Christi per passiones consummati omnes fines terræ proprii erant, servos suos mittebat, ut Evangelium suum Gentibus annuntiarent, Marc. XVI, 15. Matth. XXVIII, 19.

XLIV. *Memorata haud immeritò Apostolorum*

Ee

lorum

Confilii Gratie
Christum vitum

osvis alios ex
s^a superabunt
pant, ut ebo
t. II. Mysteri
llebant, dere
ar variis linguis
debant tantum
sitione manni
8. Talia exem
osteia in primi

in doctrina in
Christus nos
ignorantia, si
postoli labora
quaquaverſum
tus iis tum ante
atth. X, 19, 20.
ct. I, 5. 8. Spi
ritatem promi
quod Apostoli
articipes facti
vocationem
ant, quod pro
necessarium
mensura non
enti tempore
bebant varia
pluri

434 Cap. XVIII. De Oeconomia Consilii Gratia-
lorum prerogativae habentur. Coniunctim
in aliis Ministris sive V. sive N. Testamenti non
reperiuntur. Et si singula sumis, à nemine
in tanto gradu, mensura, *sursum* possidebantur.
Si qui verò hodiè Apostolos se jactant, doceant,
edant Apostolatûs signa, maximè quod tertio,
quinto, sexto, septimo loco posuimus & cre-
demus.

XLV. *Apostolis simillimi erant LXX Disci-*
puli ad Evangelium prædicandum, Magistrò
& in his terris versante & jam in cælum ascen-
dente, itidem missi. Luc. X, 1. 16. Act. I, 8. 15.
In hos quoque prerogativæ modo memorata
cadunt, sed, ut videtur, modo exiliori. Serius
dein ad munus Evangelii cooptabantur Luc. IX,
1. X, 1. Atque tantâ familiaritate non gaude-
bant, quâ Apostoli.

XLVI. Sequuntur *Prophetae*, Eph. IV, 11.
1. Cor. XII, 28. futura ex immediata Spiritûs
S. revelatione prædicentes Act. XI, 27. 28. sive
vaticinia V. T. juxta analogiam fidei expo-
nentes Rom. XII. 6.

XLVII. Præterea *Evangelistae*, narrantes
vitam, mortem ac gloriam Jesu Christi, qui vel
αὐτόπαι & *αὐτίκοι* erant, aut saltem ab his cuncta
accuratè accipiebant. Quatuor *κατ' ἐξοχήν* hoc
nomine insigniri solent, qui omnes præcipuam
Historiæ J. Christi partem, aliis tamen & aliis cir-
cumstantiis, nobis reliquerunt. Ex his ultimus
Johannes videtur studio præteriens, quæ à prio-
ribus

Sub N
notata era
gens- Hi ta
dix, sed qu
Evangelio pr
m. IV, 5.

XLVIII. Ta
pi, Diaconi
um & Pauli I
ad Evangelii
bus verò in

CA
PE
ESU

Remissis g
bus de Oec
Novi Testam
receditur
qua deducti
quidem in
persona Je
sque dese
II.